

Вічна біднота

ШІ поглиблює розкол між технологічними переможцями і тими, хто програв. Країни, які випали з ШІ-економіки, залишаться без шансу на майбутнє.

У регіоні затоки Сан-Франциско у розпалі лихоманка штучного інтелекту (ШІ), на тлі якої каліфорнійська Золота лихоманка середини XIX століття виглядає грою «Полювання на сміття». Найкращих програмістів та розробників намагаються переманити з інших фірм, пропонуючи їм сотні мільйонів доларів, а молоді інженери, яким пощастило серед перших влаштуватися у провідні ШІ-стартапи, вже роздумують про вихід на пенсію раніше 35 років.

Коли ви їдете по шосе Бейшор з міжнародного аеропорту Сан-Франциско до міста, ви можете побачити щити із суперспецифічною рекламою невідомих ШІ-застосунків, призначених для абсурдно вузької аудиторії. Як це взагалі може приносити якийсь прибуток? Відповідь така: у місті, що кишить стартапами, показати потрібний програмний продукт засновнику компанії, яка незабаром може почати коштувати мільярди доларів, набагато вигідніше, ніж використовувати цей рекламний простір для продажу гамбургерів або прального порошку.

Але за цією лихоманкою ховається відчутна тривога: члени молодії супереліти бояться, що їхні стартапи можуть не виграти у ШІ-лотереї. У їхніх очах невдача означає залишитися без роботи, поки ШІ автоматизуватиме величезні сегменти офісної роботи (особливо професію програмістів, яка досі була фактично ліцензією на емісію грошей), і скотитися до лав вічної бідноти.

*Економісти ще
сперечаються, чи
знищить ШІ робочі
місця, чи створить їх,
але в Кремнієвій долині
панують*

Економісти ще сперечаються, чи знищить ШІ робочі місця, чи створить їх, але в Кремнієвій долині панують песимістичніші настрої. Тут прийнято вважати так: або ваш стартап досягне успіху в найближчі п'ять-десять років, або вам треба молитися, щоб держава виплачувала щедрий загальний базовий дохід.

песимістичніші настрої

Незважаючи на спроби президента США Дональда Трампа затягнути Кремнієву долину на орбіту руху MAGA («Зробити Америку знову великою»), у культурі цього регіону панує прогресизм в американському стилі. Більшість молодих учасників амбітних техностартапів у Каліфорнії, як і раніше, вважають себе переконаними прогресистами і з ентузіазмом підтримують введення податку на багатих (принаймні, поки самі не стануть багатими).

Але незважаючи на цю демонстрацію чесноти, еліта Кремнієвої долини дивним чином не помічає того факту, що величезна більшість людей, яких США залишить позаду, житимуть не в США. І вони не житимуть у країнах, що знайшли місце у виробничому ланцюжку США, таких як Південна Корея, Японія і Тайвань.

Якщо південнокорейські фірми Samsung і SK Hynix перетворилися на гігантів із капіталізацією більше трильйона доларів завдяки ненаситному попиту США на передові чіпи пам'яті, то в Європі таких історій успіху набагато менше. Голландська фірма ASML – з її майже повною монополією на високотехнологічне літографічне обладнання, яке потрібне для виробництва найбільш передових чіпів – стала рідкісним винятком. В Африці та Латинській Америці ситуація ще похмуріша: там поки що не вдалося створити нічого навіть віддалено порівнянного.

Країни, які не зможуть завоювати місце в новій США-економіці, ризикують опинитися серед тих, хто програв у результаті найсерйознішої економічної трансформації нинішнього століття. Не маючи надприбутків, які можна перерозподілити, і збільшених податкових доходів, щоб профінансувати виплату загального базового доходу, вони втратять можливість пом'якшити шок масового зникнення робочих місць.

Низка країн Африки та Латинської Америки можуть розраховувати на величезні вигоди завдяки ненаситному попиту США-економіки на корисні копалини

Це не просто історія політичної некомпетентності чи відсутності амбіцій. Як взагалі можуть конкурувати африканські фірми, якщо сотні мільйонів людей на цьому континенті досі не мають доступу до електроенергії, а це базова умова для роботи інфраструктури США? Як країни Латинської Америки зможуть профінансувати масштабні інвестиції в дата-центри, якщо рівень заощаджень залишається низьким, а історія регулярних боргових криз продовжує відлякувати іноземний капітал?

Так, низка країн Африки та Латинської Америки можуть розраховувати на величезні вигоди завдяки ненаситному попиту ІІІ-економіки на корисні копалини – мідь, рідкісноземельні метали, літій, нікель, кобальт, галій, германій. Серед очевидних кандидатів – Чилі, Перу та Мексика, але навіть багата на кобальт Демократична Республіка Конго могла б отримати значні доходи, якщо жорстока громадянська війна в цій країні колись вщухне.

Втім, велика кількість природних ресурсів часто виявляється не лише благом, а й прокляттям. Доходи від ІІІ можуть наповнити країни, багаті на корисні копалини, але в них поки що немає політичних та економічних інститутів, необхідних для перерозподілу цих доходів серед усього суспільства.

*Величезна індійська
індустрія аутсорсингу
може опинитися серед
найбільш постраждалих*

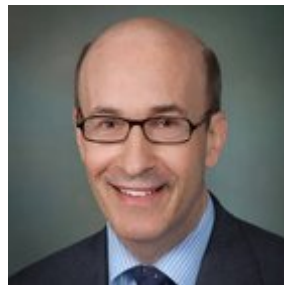
Тим часом в Індії спостерігається зовсім інший набір ризиків. Оскільки ІІІ пожирає офісних працівників середнього рівня як планктон, величезна індійська індустрія аутсорсингу може опинитися серед найбільш постраждалих. Враховуючи величезний резерв креативно та технічно талановитих кадрів, Індія ще може увійти до числа головних переможців у нинішніх технологічних перегонах разом із США та Китаєм. Але вона поки що не може знайти застосування свого кадрового потенціалу всередині країни, дозволяючи багатьом з її найяскравіших розумів мігрувати до Каліфорнії. Хоча репресивна імміграційна політика Трампа може сповільнити відтік мізків, залишається відкритим питання, чи це піде на користь Індії.

Китай, зі свого боку, вже став одним із лідерів у сфері ІІІ. Але навіть там влада тільки починає замислюватися про наслідки зникнення робочих місць через ІІІ. Навіть якщо Китай виграє у ІІІ-гонці, підтримка соціальної стабільності може виявитися важкою без розширення системи соціального захисту.

Хоча економіка Америки, напевно, більш динамічна, навряд чи вона краще підготовлена до ймовірного удару ІІІ по ринку праці. Щоб уникнути посилення соціальних розколів, країні доведеться шукати способи перерозподілу доходів від ІІІ, не дозволяючи їм зосередитись у руках невеликої групи першопрохідців та техноліярдерів.

Проте небезпеки виходять за межі національних кордонів. ШІ загрожує збільшити прірву між технологічними переможцями і тими, хто програв, дозволяючи багатим країнам отримувати вигоди, поки мільярди людей у ~~XX~~ країнах, що розвиваються, будуть приречені на подальше відставання. Ніхто реально не знає, як виглядатиме такий світ, а тим паче – як не дати йому розірвати себе на частини.

(c) Project Syndicate 2026

Кеннет Рогофф

Кеннет Рогофф (Kenneth Rogoff) – професор економіки та державного управління Гарвардського університету, лауреат Премії Deutsche Bank у галузі фінансової економіки 2011 року, був головним економістом Міжнародного валютного фонду з 2001 до 2003 року. Він є співавтором книги *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly* та автором книги *The Curse of Cash*.

